

ÚTISETAVELJARAR

ALT OV STIRVNDAR

»Útisetalesandi« hava atkvøðurætt til Løgtingsvalið, men til tess at verða upptikin á vallistanum er neyðugt at venda sær til ymsar stovnar og tryggja sær ymisk skjøl, ið geva teimum valrættin.

Av tí sama er valluttøkan ógvuliga lág millum útisetarar

Mortan Østerø

Formliga koma føroyingar-nir – sum eru undir lesnaði uttanlands – heimaftur, og av tí sama fekk hesin úti-setabólkurin staðfest sín at-kvøðurætt í 1992. Broytingin í vallóggávu er so gott sum tikin beinleiðis úr tí donsku, og er væl stirvnari enn tann sama er í norðurlendsku grannatjóðunum. Felags fyri Danmark og Føroyar er, at vallóggávan einans hevur »serbólkar«, sum kunnu søkja um upptøku á vallistanum, eftir at tey eru flutt av landinum. Hini norðurlondini – Ísland, Noreg, Svøríki og Finland – hava tað til felags, at allir borgarar varðveita valrættin í longri áramál, eftir at tey eru flutt av landinum.

Sjálvsøgdu avleiðingarnar í hesum forinum er, at donsku og føroysku borgar-arnir mugu undir eina drúgv-ari mannagongd, tí hesi skulu skjalprógva, at tey eru partur av »serbólkunum«. Í Føroyum er bert tann eini serbólkurin staðfestur í lógini, og tað eru lesandi úti-setar, sum hava havt bústað í Føroyum í minst fimm ár, umframt vanligu tilhoyrs-og aldurskrøvini. Sostatt skal hvør einstakur útiseti vera førur at prógva, at hann/hon lýkur lógarfestu treytirnar, áðrenn tey kunnu setast á vallistan.

Úr tí føroysku kommun-uni, har tey seinast hava búð, skulu tey fáa útflýggja eitt skjal, sum prógvar, at tey – í minst fimm ár – hava verið skrásett í føroyska fólkayvirlitinum. Síðani skulu tey venda sær til sín útbúgvingarstovn, at fáa eitt nýliga dagfest skjal, ið stað-festir teirra lestrarvirkna. Tá ið hesi skjølini eru fingin til vega, kunnu tey google »umsókn um upptøku á løgtingsvallistan«, tí oyðu-bladið er milt sagt ógjørligt at finna aðrastaðni. Tá ið umsøkjarin hevur útfylt oyðublaðið, kann hann/hon leggja tað saman við hinum báðum skjølunum, og senda

Landsstýriskvinnan við kommunumálum, Annika Olsen, segði eftir pallfundin á Frigg festivalinum tann 16. mai, at hon var sinnað at seta ein arbeiðsbólk at gera mannagongdirnar lagaligari

Savnsmynd

eitt bræv ella teldupost til ta føroysku kommununa, har umsøkjarin seinast varð skrásettur at búgva. Eru skjølini ófullfíggað, er vandin sjálvandi, at um-sóknin ikki verður gingin á mæti, og hevur umsøkjarin bráðliga ikki nóg mikið av tíð til at royna enn einaferð – umsøkjarin skal nevniliga vera upptikin á vallistanum í seinasta lagi trýggjar vikur áðrenn valdagin. Verður umsøkjarin upptikin á val-listan, er atkvøðurætturin einans galdandi í tvey ár frá upptøkudegnum, heldur enn valdegnum – altso skal umsøkjarin møguliga undir hesa mannagongdina fleiri ferðir, um fleiri enn eitt løgtingsval verður í teirra lestrartíð.

Lág valluttøka

Í 1994 varð sostatt fyrstu ferð, at tey útisetalesandi kundu fara á val, og hava tey havt møguleikan at fara á val uttanlands fimm

tá ið 44 prosent av teimum útisetalesandi skrásettu seg til løgtingsvalið – tó eru eingi hagtøl um hvussu nógv teirra greiddu atkvøðuna. 2008 gjørdist eitt serstak-liga vánaligt ár í so máta. Sambært STUDNA vóru 1.084 føroysk lesandi uttan-lands, og sambært føroysku miðfyrisingini, vóru tað einans 183 teirra, sum skrá-settu seg til løgtingsvalið. Valluttøkan í Føroyum var næstan 90 prosent, meðan einans 17 prosent av teimum útisetalesandi skrásettu seg at varðveita valrættin, og møguliga vóru færri, sum í roynd og veru greiddu sína atkvøðu.

Meginfelag Føroyskra Studenta tók tiskil stór stig at kunna um mannagongd-irnar undan valinum í 2011, og samstundis eggja úti-setunum til at søkja um at varðveita valrættin. Tað sást eisini aftur í øktu valluttøk-uni hjá teimum útisetales-andi – 424 skrásettu seg hesiferð, men av tí, at tey nú vóru vóru fleiri enn 1.600 lesandi, var samlaða vallut-tøkan einans 26 prosent.

Mannagongdin orsøkin

Mannagongdirnar standa framvegis óbroyttar frá 1992, tá ið lóggávan varð dag-förd soleiðis, at hon eisini fevndi um útisetalesandi. Tiskil valdi MFS aftur hetta valári at varpa ljós

á atkvøðurættin hjá før-oyskum útisetalesandi. MFS vildi vera við, at stirvnu mannagongdirnar var ein av avgjördu orsøkunum til vánaligu valluttøkuna hjá føroysku útisetunum. Sam-bært teimum, er torført at finna tíð og orku til at varð-veita ein fólkaræðsliga stað-festan rætt, umframt at tað yvirhøvur tykist trupult at finna fram til neyðugu kunn-ingina og oyðubløðini.

Samfullir 32 av 33 tinglim-um søgdu seg vera samdar í, at verandi mannagongdir eru alt ov stirvnar, og søgdu seg vera grundleggjandi fyri at gera hesar lagaligari. Lands-stýriskvinnan við komm-unumálum, Annika Olsen, segði eisini eftir pallfundin

á Frigg festivalinum tann 16. mai, at hon var sinnað at seta ein arbeiðsbólk at gera mannagongdirnar lagaligari.

Í ár eru minst 1.649 les-andi uttanlands, sum kunnu skráseta seg á listanum til Løgtingsvalið. Høvdu øll skrásett seg, áttu tey næstan líka nógv arkvøður sum enn eitt nú Miðflokkurin fekk á seinasta vali. Mið-flokkurin fekk 1.883 at-kvøður, tvey tingumboð og eitt landsstýrisfólk, Fram-sókn 1.933 atkvøður og tvey tingumboð og Sjálvstýris-flokkurin fekk færri at-kvøður enn tað eru útiseta-lesandi, tá ið teir fingi 1.290 atkvøður og eitt umboð á Løgting.

mortan@sosialurin.fo

Valrætturin til føroyska Løgtingsvalið

- Danskir ríkisborgarar, sum eru heimahoyrandi í Føroyum og verða eldri enn 18 ár í valárinum.
- Persónar, sum vegna útbúgving fyríbils hava tilhald uttan fyri Føroyar, hava valrætt til lögtingið, um teir lúka treytirnar omanfyri, og hava búð í Føroyum í minst 5 ár.
- Valrætturin er einans galdandi í 2 ár eftir upptøku á vallistanum.
- Valrætturin kann hægst varðveitast í 8 ár, eftir at borgarin er fluttur av landinum.

Neyðug skjøl at prógva valrætt

- Bústaðaryvirlit frá tí føroysku kommununi, sum umsøkjarin seinast var skrásettur at búgva í.
- Nýliga dagfest lestrarvirkisvátan frá útbúgvingarstovninum.
- Sjálv-útfylt umsóknarblað um upptøku á vallistanum frá kommununi.
- Hesi skulu síðani sendast tí kommununi, sum ein seinast varð skrásettur at búgva í.